

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

CORRESPONDENTIE.

Bijdragen, bestemd voor 't Maandblad, gelieve men voorloopig te zenden aan Jos. Cremers, te Raath-Bingelrade.

Vergaderingen in Sittard.

In 't vorige maandblad hebben we aangekondigd, dat we in 't vervolg geregeld elke maand, in Sittard eene vergadering zouden beleggen.

In April zullen we daarmede beginnen.

Plaats van bijeenkomst is 't Oranje hotel, vlak tegenover het station.

Over verlies van veel tijd, om zich, zoo noodig van uit den trein naar 't vergaderlokaal te be-geven, kan dan niemand klagen.

En de terugreis wordt 'n ieder zoo gemakkelijk mogelijk gemaakt.

De groote moeilijkheid voor dergelijke vergaderingen is natuurlijk alweer 't vinden van 'n dag, die zóódanig gekozen werd, dat de meeste leden aanwezig kunnen zijn.

Welnu, laten we, voor ditmaal, bijeenkomen op **Woensdagnamiddag, den 1sten April.**

Blijkt 't, dat die dag slecht gekozen was, dan kunnen we, na gezamenlijk overleg, voor 't vervolg gemakkelijk 'n beteren dag uitkiezen.

't Uur van bijeenkomst zal zijn: 5¼ uur.

Hoe of we ons die vergaderingen voorstellen?...

Zoodanig, dat we er allemaal iets aan hebben. Kan dat?.....

Zeer zeker!

Ieder, die zich voor deze vergaderingen interesseert, stelt — dat behoeft geen betoog — ook belang in planten, of dieren, of geologie.

Welnu, zoo iemand kan buiten geen stap laast zetten, zonder iets tegen te komen, wat z'n belangstelling wekt.

Ligt 't nu niet voor de hand, dat hij met anderen 'ns graag wil spreken over 't voorwerp, waarvoor hij zich gisteren of eergisteren, of nog langer geleden interesseerde?...

En zou nu dat gesprek óf voor hem zelf, óf voor die anderen niet allerleerzaamst kunnen zijn?.....

Temeer als hij 't voorwerp zoo mogelijk op de vergadering wil demonstreeren.

Toezegging ook hebben we gekregen van verschillenden, die op natuurhistorisch gebied goed beslagen zijn, om op de bijeenkomsten in Sittard een of ander onderwerp te behandelen. Is dat voor onze jonge onderwijzers b.v. geen prachtige gelegenheid om op gemakkelijke wijze hun kennis te vermeerderen?.....

Zij behoeven slechts op te geven, wat of ze graag besproken en gedemonstreerd zouden hebben.

't Bestuur zal dan trachten den volgenden keer hun wensch tegemoet te komen.

Lente-ontwaken.

't Was koud, meer dan koud in die Januariweken, toen de scherpe Oostenwind door alle reten en kieren heen drong, alle plassen en beken met een dikke ijskorst bedekt waren en de sneeuw in beemd en wei wegvroor tot kristallijn gruis. Wat in geen jaren was gebeurd: de groote Weltervijver lag dicht, en groot en klein reilde en zeilde er op de scherpe schaatsen rond of gleeed en slierde er op spiegelgladde sullebanen.

Toen was het een booze tijd voor de vogels. Geen eten, geen drinken! Het laagje sneeuw was juist dik genoeg om ze te beletten iets eetbaars te vinden, en zoo hard gevoren, dat zelfs de meest krablustige merels mismoedig den arbeid opgaven.

Geen wonder, dat het krioelde van hongerige gasten om mijn voederhuisjes. Meezen, roodborstjes, schildvinken, merels, heggemusshies dwarrelden door elkaar, en dikke, booze musschen mengden zich gramstorig onder de bonte schare, hoogst verontwaardigd dat het gestrooide eten niet voor hen alleen bestemd was.

En voor de glazen tuindeuren zit op een stoel Malle-mijn, de groote zwarte kat, en ziet naar dat vroolijke vleugelgeklepper, dat vlossige donsgewuif van teere vogelijfjes, en sterker en sterker flonkeren haar prachtige smaragdoogen en trillen de sneeuw witte snorharen. Maar zij is verstandig en waagt het niet naar buiten te sluipen, want de vreeselijke afstraffing met de vlijmende

hondezweep, toen zij een musch had gevangen, heugt haar goed.

Het plantenleven verzonk in diepen winterslaap. De evergreens in 't pinetum hangen stil en slap, winterrozetten van overblijvers in den mixed border schijnen steeds maar dieper in de brokkelige aarde weg te duiken, en de schamele verdorde blaadjes samen te trekken als de ruwe, snijdende vlagen ze omgieren.

't Was koud, bitter koud!

Maar toen kwam reactie! Na lange, lange nachten van goud sterrengeflonker aan een strakken blauw-zwarten hemel, begon de wind te keeren. Rose wolken-snoeren bij rood-gouden zonsondergang voorspelden betere tijden. De laagstaande thermometer begon iets te stijgen, losse grijze wolkenratels kwamen aansnellen uit het zuidwesten. En toen — toen brak een weldoende regenstroom den ijzigen ban! Midden in den nacht begon het en een paar dagen lang duurde de hardnekkige strijd van het neergutsende, alles smeltende water tegen staalhard ijs en vuil-grauwe sneeuw! Groen werden de weiden en velden, druipend zwiepten de wederveerkrachtige boomtakken en struiken, ruischend en bruischend stuwde de gezwollen Geleenbeek hare drabbig-bruine golven steeds wilder voort tusschen de uitgeschuurde oeverkanten, en eindelijk brak de zon door en weerspiegelde in de groote kobalt-blauwe waterplassen op den bruinen modderweg.

Kijk, dat is in groote lijnen aangegeven, noe of we ons die vergaderingen voorstellen.

'n Juiste voorstelling er van krijgen we eerst, zoodra we 'n paar bijeenkomsten hebben gehouden. En daarom eindigen we met tot onze leden te zeggen: „Komt en ziet!”

HET BESTUUR.

Enkele interessante vondsten.

Geruimen tijd zijn we bezig met botanisch materiaal te verzamelen uit Graetheide. Dank ook der medewerking van leerlingen en belangstellenden kunnen we iets publiceeren uit den vierhoek: Sittard-Lutterade-Berg-Guttedoven. We hopen later uitvoeriger deze streek te kunnen beschrijven. De meesle planten zijn aanvoerplanten, 'tgeen niet behoort te verwonderen, daar een der vroegere bewoners van Welschen heuvel als onginner zaden betrok uit het buitenland. Voor de richtige determineering brengen we nogmaals onzen dank aan Dr. de Wever, Nuth, voor zijne welwillende medewerking.

Bupleurum falcata, sikkeldoorwas;
Aster amellus, honinglooze aster;
Coronilla varia, kroonkruid;
Mentha Silvestris L. (vulgaris Koch), herts-munt;
Parnassia palustris, parnaskruid;
Phalangia Liliago Schreb., graslelie;
Stachys annua, gele andoorn;
Digitalis lutea, geel vingerhoedskruid;
Dianthus Carthusianorum, karthuizeranjelier.
Sittard. J. S. KENTGENS.

Atropa Belladonna.

(Doodkruid.)

Volledigheidshalve willen we er op wijzen, dat 't Doodkruid, waarover we in 't vorig maandblad gesproken hebben, in 't groot gekweekt wordt op den Gulperberg, in de plantage „Aurora.”

Nu we toch spreken over *Atropa Belladonna* kunnen we gevoegelijk ook terugkomen op 't **Belladonnakevertje**, 't welk we verleden keer met 'n enkel woord memoreerden.

En toen meenden de spreuwen, dat het ineens volop lente was. Hoog op de nokken der daken zaten zij in rijen te jubelen, en in dollen overmoed werd het geheele repertoire ten beste gegeven! Alles zuivere imitatie, geen enkele eigen gevonden modulatie: miuwende steenuiltjes, krijschende meerkollen, pinkende meezen, piepende pompzwengels, van alles en nog wat, en hoogst verdienstelijk was de wedergave van het geürmd van heele kleine hondjes in 't nest.

En de kauwtjes leken wel gek! Ze begonnen in de grootste haast oude nesten te restaureeren en nieuwe te bouwen. En daar hunne bouwplannen steeds op groote schaal ontworpen zijn en veel materiaal eischen, begonnen zij ditmaal de takken uit een der doode Italiaansche populieren langs den Valkenburger weg te breken. In minder dan geen tijd lag de grond daar bezaaid met de restanten, die onder de haastige afbraak naar beneden vielen, terwijl de lucht weergalmd van het gekibbel en ge-ka-ka-ka van de vlugge, elegante zwartrokjes met de satijnen kopjes.

Helder en duidelijk klonk het loksein der zanglijsters uit de takken der oude perenboomen, vroolijk wipte Klein Jantje door alle heggengaten en maakte op zijn manier ruzie met de driftige merels, die met luid en toornig tsjing-tsjing-tsjing alles in opschudding brachten.

En in de stille uren der maanlichte nachten, wanneer 't luisterend oor niets vernam dan heel in de verte 't schorre geblaf van den een of anderen waakhond, weer-

Dit kevertje, 'n soort van Aardvloo, de **Haltica atropae** leeft uitsluitend op deze, om 't vele atropine, wat ze bevat, zoo zwaar vergiftige plant. Zij is voor z'n larven 't eenige voedsel.

Dit is een bewijs, dat er inderdaad **specifieke vergiften** bestaan, d.w.z. dat 'n giftstof schadelijk voor 't eene — totaal onschadelijk is voor 't andere dier.

Zijn de vergiften voor de plant, waarin ze voorkomen nuttig?...

Zeker? Immers de dieren worden er door afgeschrikt om van de planten te eten. 't Vergif is derhalve voor haar 'n beschuttingsmiddel. Maar hoe is dit overeen te brengen met 't feit, dat de *Atropa*, ondanks haar gift, toch door 't *Belladonna*-kevertje wordt gegeten?...

Heel gemakkelijk.

De bladeren van 't Doodkruid zijn in gaven toestand geheel en al reukloos.

Runderen, paarden, geiten, enz. zouden er allicht toe komen, om de bladeren te eten.

't *Belladonnakevertje* nu verhoedt zulks. Want doordat z'n larven de bladeren aanvreten, worden deze laatste geperforeerd, gekneusd, en geven ze nu 'n geur af, die anders onmerkbaar zou zijn.

De bladontwikkeling wordt door de perforatieopeningen niet belemmerd, 't kruid kan even goed doorgroeien. In plaats dus van 't Dolkruid te vernietigen zijn 't juist de larven van 't kevertje, die feitelijk aan de plant een verweermiddel verschaffen tegen hoogere dieren. Tusschen *Atropa Belladonna* en *Haltica atropae* bestaat derhalve geen vijandschap. Integendeel, eendrachtig leven zij samen en beide partijen trekken van die samenleving voordeel.

Nuth.

A. de Wever.

Vergiftige Planten.

(Zie Maandblad no. 1 en 2).

VII. Moerasplanten. (vervolg.)

Kleine Watereppe, *Berula angustifolia Koch.* komt hier algemeen voor in slooten en langs vijvers.

Groote Watereppe, *Sium latifolium L.* is in Z.-Limburg vrij zeldzaam. Ze komt bijna uitsluitend

galmd heel de lucht van het scherpe miuw-mieuw der steenuiltjes met daar tusschendoor het meer donker getimbreerde koe-iets der kerkuilen, die ijverig en onhoorbaar ter muizenjacht gingen.

Langs alle vensterkozijnen kruipen weer de glanzende zwart-roode lieveheershaantjes, en de broodmagere spinners maken aanstalten om hunne zijden vangnetten te spannen.

En buiten, in tuin en beemd, daar is het een lust voor de oogen! Lustig bengelen de zwavelgele katjes der hazelaars, elken dag langer wordend. Sneeuwklompjes, crocussen en kerstrozen staan in vollen bloei, het klein hoefblad schittert met tal van fel-gouden sterretjes, de zacht-blaauwe hepatica heft haar elegante bloemenbuntdeltjes omhoog, draba verna weeft een ijlen sluier van teere witte bloempjes over het onbetreden pad. En overal uit vochtig-zwarte aarde rijzen groene sprieten en uitspruitsels op, vol beloften voor de toekomst.

Lente-ontwaken!

Zal het zoo blijven? Wie kan het weten! Wie weet welke wilde depressies met woesten Noordwester dra zullen komen aanstormen? En wanneer deze regelen gedrukt zijn, zitten wij misschien weer dik onder de sneeuw! Maar wat de toekomst brengt: we hebben toch alweer even genoten van het zonnige vroege ontwaken van onze eenige Limburgsche natuur!

Februari 1914.

D. F.

voor in de uiterwaarden langs de Maas, vooral aan de Belgische grenzen. Buiten 't Maasalluvium zagen we haar alléén bij Cartils (Wittem). Terwijl de meeste onzer groote Umbelliferen dubbelgevinde bladen bezitten, hebben de Watereppen slechts enkelgevinde bladeren.

Beide soorten zijn in groenen toestand niet giftig, wel echter in 't hooi, speciaal voor 't rundvee.

Waterpeper, Polijgonum, Hydripiper L. is voor de meeste weidende dieren vergiftig, maar ze smaakt zóó scherp, dat ze haar niet licht zullen eten.

Deze plant is algemeen langs slooten en andere vochtige plaatsen.

Wilde zuring, Rumex acetosa L. komt vooral in vochtig weiland voor, maar bovendien in klaverland, op grazige hellingen enz.

In groote hoeveelheid is ze voor 't vee vergiftig, wegens haar gehalte aan zuringzuurkaliüm.

Pijptorkruid, Oenanthe fistulosa L. is 't veelvuldigst in slooten in 't laagveen tusschen Schrieversheide en Etzenrade, maar komt bovendien in veenachtig weiland voor (Bunde, Geulle enz.)

Ze is gemakkelijk te herkennen aan haar opgeblazen stengels.

Ze bevat een scherp, narkotisch vergift, vooral in haren kuolligen wortelstok, welke voor mensch en dier, in groote hoeveelheid, doodelijk is. Met de Z. Europeesche **O. crocata L.** zijn echter veel meer vergiftigingsgevallen voorgekomen.

VIII. Veenplanten.

Deze komen bijna uitsluitend voor in 't laagveen vanaf de Schrieversheide tot Etzenrade en ook bij Broeksittard.

Groote Boterbloem, Ran. Lingua L., die vooral groeit te Etzenrade en Schinveld, in 't veen bij 't Duitsch grenskantoor, is in verschen toestand scherp.

Slangenwortel, Calla palustris L. Dit prachtig plantje komt hier voor in 't veen bij de z.g. Meibrug te Brussum en tusschen Tüddern en Broeksittard. De versehe wortel heeft dezelfde eigenschappen als van *Arum maculatum*, maar iets minder krachtig. Ook de roode bessen zijn sterk vergiftig.

't **Moeraskartelblad, Pedicularis palustris L.** is ook sterk vergiftig. 't Wordt door 't vee niet gegeten. Bij ons is 't 'n zeldzame plant. Wat hier overal in 't veen voorkomt is *Ped. silvatica L.*

Rotsbes, Andromeda polifolia L. Dit mooie plantje komt overal in 't laagveen voor. De bessen zijn vergiftig. Vooral voor schapen en geiten is dit gewas gevaarlijk.

Beenbreek, Narthecium ossifragum Huds heeft den naam dat 't de beenderen van 't vee broos zou maken. Deze verdenking kan echter door geen enkel bewijs gestaafd worden. De plant komt overal door 't heele veen verspreid voor. Eveneens op zeer moerassige plaatsen. Sommige plekken zien er in de verte geel van.

IX. Aanvoerplanten.

Giftsla, Lactuca virosa L. vindt men zeldzaam aangevoerd langs de Maas en 't Kanaal in de omgeving van Maastricht. Zij bevat 'n zeer bitter melksap met bedwelmenden geur, dat in grotere dosis zware stoornissen teweegbrengt.

Ze lijkt op de gewone sla, maar verschilt ervan, doordat de bladeren van onder op de nerven scherpe stekels hebben en de bloeiwijze niet schermpluimvormig, doch alléén pluimvormig is.

Wilde Sla, Lactuca Scariola L. en **Muursla, Prenanthes muralis L.** hebben de eigenschappen der vorige slechts in zeer geringe mate. De eerste komt veel voor langs de spoorhelling tusschen Schaesberg en Eijgelshoven en te Kerkrade, langs den mijnspoorweg bij „de Ham,” langs 't kanaal te St. Pieter en buiten de Boschpoort.

De tweede is algemeen in bosschen, op hellingen en muren, hoofdzakelijk op kalkhoudenden grond.

Kroonwikke, Coronilla varia L. Deze mooie vlindebloem komt aangevoerd voor bij de graanmagazijnen te Sittard, bij den proeftuin der landbouwschool enz. Ze houdt niet lang stand.

Langen tijd stond deze als giftig te boek, doch ten onreehte. Behalve zwakartsenijkundige zijn geen schadelijke eigenschappen waargenomen.

Naakte Lathyrus, Lathyrus Aphaca L. Deze aanvoerplant heeft zich in Z. Limburg sedert een 30-tal jaren zeer snel verspreid, en kan hier (thans als geheel ingeburgerd beschouwd worden. Vooral op graanakkers bij Grönsveld (Riesenberg), Valkenburg en Gulpen komt ze veel voor. Verder ook buiten de Boschpoort te Maastricht enz.

Aardaker, Lathyrus, tuberosus L. Ook deze soort komt op vele plaatsen langs de spoorhellingen voor, maar houdt niet zoo goed stand als hare verwante.

Beide planten bevatten in haar zaden een vergiftige stof, die bij mensch en dier ruggemergverlamming kan veroorzaken. Dezelfde verschijnselen veroorzaken de zaden van nog andere Lathyrussoorten en ook die van *Vicia Ervilia*, welke alle echter nog maar sporadisch hier als adventiefplanten zijn waargenomen.

In Zuid-Europa werden vergiftigingen veroorzaakt door de zaden van *Lathyrus sativus L.* en *L. cicer L.*, welke daar veel als veevoeder gekweekt worden.

In aansluiting hierbij willen we nog vermelden, dat de zaden der **Gele Lupine, Lupinus luteus L.**, die meer in Midden- en Noord-Limburg verbouwd, wordt dan hier — een toxine bevatten, welke bij dieren (vooral schapen) de z.g. lupinose veroorzaken. Men vermoedt, dat deze giftstof ontstaat door inwerking van een saprophytischen zwam. Door verhitting wordt deze stof ongevaarlijk. Tevens krijgen de lupinen door deze behandeling (ontbitteren) een beteren smaak en grootere verteerbaarheid.

De lupinen behooren tot de cultuurplanten; een anderdeel van deze vorme der gewassen, welke de Duitschers als „nutzplanten” bestempelen. De eenige hiervan, waarover we even willen spreken is:

Wijnruit, Ruta graveolens L. Versch bevat ze een vluchtige olie, die voor den mensch — in bepaalde omstandigheden — gevaarlijke eigenschappen bezit. Ze wordt vooral aan de Duitse grenzen dikwijls als toespijs gebruikt. Verleden jaar vernamen we, van de „keukenprinses” van een der kasteelen in Limb., dat ze deze plant dikwijls in „flinke portie” voor de saus gebruikte, zonder ooit nadeelige gevolgen gezien te hebben. De vluchtige olie moet dan zeker wel bij deze „Kunstabwerking” verdwijnen.

Eindelijk hebben we nog als tot geen der opgenoemde groepen behoorende de: **Vogellijn, Viscum Album L.**, welke in Z.L. zeer veel voorkomt op verschillende boomsoorten. (Zie 'n reeks Maandbladen 1913.) Deze plant dreigt helaas uitgeroeid te worden doordat ze zoo gezocht is voor feestelijke gelegenheden (Kerstmis.)

De bessen, die van November tot Maart aanwe-

zig zijn, zijn in groote hoeveelheid genuttigd, vergiftig voor den mensch. Dit schijnt gebleken te zijn uit 't misbruik, 't welk men er van maakte voor 'n bepaald doel. Anders zal niet licht iemand de laai-slijmerige bessen gaan eten. Voor sommige vogels zijn ze onschadelijk en juist deze dragen veel bij tot verspreiding der plant.

Thans rest ons nog te vermelden de meest voorkomende

XI. Vergiftige sierplanten.

Gouden regen, Laburnum Vulgare Grb. Een onzer mooiste bloemheesters! Zijn slechte eigenschappen zijn ook bij 't volk nog al goed bekend. Er zijn zware vergiftigingen voorgekomen bij kinderen door 't eten van bloemen en bladen. — Ook de zaden bevatten vergift. Toch zouden we hem zeer noode uit onze tuinen zien verdwijnen, deze heester met z'n overvloedige trossen schitterende bloemen „van zijde, van licht en edelsteen,” zooals Gezelle zingt. We kennen geen anderen heester, die hem in dit opzicht zoude kunnen vervangen. Men plante hem als „hoogstam,” waardoor hij voor kinderen moeilijker te bereiken is. Een andere soort (**Laburnum alpinum Grb.**) met langere bloemtrossen, welke bijna een maand later bloeit, ziet men zeldzamer aangeplant. (park Amstenrade.) Ook deze is vergiftig.

Laurierkers, Prunus Laurocerasus L. Een der meest bekende, altijd groene heesters in tuinen en plantsoenen.

De versche bladeren ruiken, gekneusd, naar bittere amandelen, door 't gehalte aan blauwzuur. Dit verdampt bij verhitting en ze worden dan reukeloos. Men gebruikt hare bladeren wel om aan de melk een amandelsmaakje te geven; een paar stuks zouden dan ook geen kwaad doen, maar, doordat men niet wist hoeveel men nemen mocht, zijn nog al eens vergiftigingen met doodelijken afloop voorgekomen.

Tegenwoordig ziet men ook vaak aangeplant de **Portugeesche laurierkers (Prunus lusitanea L.)** welke dezelfde eigenschappen bezit.

In veel mindere mate bevat ook de **vogelkers, (Prunus Padus L.)** dit vergift. Ze wordt heel dikwijls aangeplant en komt ook verwilderd voor. Men noemt ze hier meestal „zwarthout.” De bessen zijn voor vogels onschadelijk. De bladeren vallen in den herfst af.

Trouwens de meesten hunner soortgenooten (abrikozen, kersen, pruimen, perziken) bevatten een weinig blauwzuur, zoowel in de bladeren en stelen als in de vruchtpitten.

Taxus, Taxus baccata L. Deze conifeer is de meest vergiftige onder de sierheesters. De naalden en de pit bevatten zwaar vergift. Een kleine hoeveelheid van 't loof is reeds doodelijk. De vrouwelijke plant draagt vruchten, welker mooie roode vlezige zaadmantel zoelachtig bitter smaakt. Deze wordt door de vogels gaarne gegeten, de pit verlaat onverteerd 't darmkanaal. Bij dieren, vooral bij paarden, zijn zeer dikwijls vergiftigingen voorgekomen. Deze Taxus toch wordt dikwijls aangeplant langs schuttingen of als heg. Wanneer 't paard hieraan vastgebonden, soms lang op zijn meester moet wachten, versmaadt 't deze groente niet. Ook door 't eten van „feestkransen”, die na het gebruik als strooisel gebruikt werden, zijn dieren bezweken.

Westerse Levensboom, Thuja occidentalis L. Bij dieren zijn vergiftigingen voorgekomen op dezelfde wijze als bij Taxus; bij menschen door 't gebruik als huismiddel. De naalden bevatten veel

vluchtige olie, waarin Thujine voorkomt. Dit is een zwaar gift voor 't dierlijk organisme.

Andere Thuja-soorten worden veel zeldzamer aangeplant.

Sevenboom, Juniperus Sabina L. In de laatste jaren veel minder gekweekt. Alle deelen bevatten een zwaar vergift, ook de blauwe bessen. Wegens den walgelijk-bitteren smaak zal door vergissing niet licht nadeel ontstaan; wel wordt ze dikwijls aangewend voor misdadige doeleinden; doordat de dosis dikwijls te hoog genomen werd, zijn vaak doodelijke gevallen voorgekomen.

'n Andere Juniperussoort (*J. virginiana L.*) ziet men ook niet zooveel meer; ze is ook minder weinig gevaarlijk.

Al de genoemde coniferen zijn best door mooiere en onschadelijke in onze tuinen te vervangen — al zijn deze ook wat hooger in prijs.

Absint, Artemisia absinthium L. Deze plant wordt veel in tuinen gekweekt onder den naam van „Els”; ze komt hier ook verwilderd en aangevoerd voor. Ze wordt nogal eens als huismiddel aangewend. Haar vluchtige olie bevat Thujine als boven besproken. In Frankrijk bereidt men door destillatie van 't kruid de „absinte,” een geconcentreerde likeur, die dan ook vergiftig is; 't Zuid-Limburgsche product is niet zoo kwaadaardig, maar 't aanhoudend gebruik, ook in kleinere dosis, is af te raden.

't Zelfde vergift Thujine zit in geringe mate ook in het algemeen voorkomende **Boerenwormkruid, Tanacetum vulgare L.)**

Een aftreksel hiervan, wordt niettegenstaande den afschuwelijken smaak als huismiddel gebruikt. Ook dient ze ter bereiding der z.g. „chartreuse”, welke drank dus ook niet aan te bevelen is.

Wonderboom, Ricinus communis L. Een eenjarige robuuste sierplant, die zoowel in groote plantengroepen, als geïsoleerd een prachtig effect maakt. Door hare breede, mooi gevormde bladen.

De zaden zijn grillig geteekend, als sommige kevers. Ze bevatten een vergiftig hars, waarvoor de gevoeligheid lang niet bij ieder mensch dezelfde schijnt te zijn. 't Zaad wordt bij ons maar zelden rijp.

't Aanverwante geslacht **Croton** draagt zaden, waarvan 4 stuks reeds doodelijk zijn.

Slaapbol, Papaver somniferum L. De oorspronkelijke soort behoort thuis in 't Oosten, en wordt daar gebruikt ter winning van 't **opium**. Deze stof was reeds aan de Egyptenaren bekend. 't Is 't gedroogde melksap uit de onrijpe zaaddozen. Bij volle ontwikkeling zijn deze zoo groot als een vuist. De zaden zelf bevatten een olie, die als slaolie kan gebruikt worden.

Bij ons worden alleen verschillende variëteiten en rassen in allerlei kleuren als sierplant gekweekt. Ook deze bevatten in alle deelen giftig melksap (behalve dan de zaden) maar in mindere mate, dan de Oostersche type.

Dikwijls ziet men ook verwilderde exemplaren in groentetuinen. Deze planten vallen ook vóór den bloei in 't oog door de blauwgroene kleur harer bladen en zijn verder aan 't melksap te kennen. Geen onzer „onkruiden” bezit deze beide eigenschappen tegelijk.

Ook deze tuinplant werd vooral vroeger nog al eens gebruikt om er een suikerig aftreksel van te maken. Dit diende om schreuderige zuigelingen te sussen. De Maastrichtsche kindermeiden kenden 't „Papaversjruupke” best. 't Behoefte zeker niet

gezegd, dat juist 't vake gebruik hiervan hoogst nadeelige gevolgen heeft, al is 't inorfinegehalte nog zoo gering.

Ook bij dieren zijn vergiftigingen waargenomen, evenals bij de gewone klaproos, als ze in groote hoeveelheid onder 't voeder raakte.

Blauwe Monnikskap, Aconitum Napellus L. Deze is wel de meest vergiftige sierplant in ons gewest. Hare gevaarvolle eigenschappen zijn al sedert de oudste tijden bekend. Alle deelen bevatten 't zware vergift; de knollige wortels 't meest; ook de bladen en bloemen; vóór den bloci zijn ze 't minst schadelijk. Ook in drogen toestand blijven ze gevaarlijk. Alleen de jonge scheuten schijnen minder sterk te werken. De heftige verschijnselen treden meestal zeer snel op; zelfs bij 't lang in de handen houden der plant kunnen zwellingen ontstaan.

Ze wordt veel in tuinen gekweekt, maar verwildert hier maar zelden. De nieuwere soorten zijn al even boosaardig.

Kerstroos, Helleborus niger L. Een der weinige planten, welke in 't barre jaargetijde onze tuinen sieren met haar helderwitte bloemen en tevens mooi donkergroen loof.

't **Groene Nieskruid, Helleborus viridis L.** wordt ook nog wel door landbouwers gekweekt. 't Bloeit in Februari-Maart met groene bloemen. Van beide soorten wordt de wortel tegen veeziekten aangewend „Vuurwortel,” 't geen echter door de veeartsen sterk wordt afgekeurd.

De eigenlijke **Nieswortel**, zoowel de witte als de zwarte (**Veratrum album L.** en **V. nigrum L.** bevatten in hun wortels 't zelfde vergift als de vorige maar in veel hoogere mate. Het poeder maakte een deel uit van de z.g. „Schneebergersnuif.” Beide zijn prachtige sierplanten, zoowel wegens haar groote bloempluimen als haar artistiek geplooid breede bladen. Ze zijn bijna uit de tuinen verdwenen.

't **Palmbroempje, Buxus sempervirens L.** bevat in zijn groene deelen (niet in 't hout) een scherpe stof.

Gele Narcis, Narcissus Pseudonarcissus L. Zelden kweekt men de type, in den regel variëteiten met gevulde of grootere bloemen. De geheele plant, vooral de bol en de bloem bevatten vergift. Ook de **Dichter narcis, Narcissus poeticus L.** en **Keizerskroon, Fritillaria imperialis L.** hebben vergiftige hollen en bloemen.

Pioenroos, Paeonia officinalis L., waarvan men hier meestal den vorm met gevulde bloemen ziet. De wortels, zaden en bloemen bevatten een gift, dat nog niet voldoende bekend is. Men hoede er zich dus voor ze als huismiddel aan te wenden. 't Onzinnige gebruik der zaden als tandkraaltjes, heeft hier blijkbaar uitgediend, om plaats te maken voor de even dwaze electromotorische!! tandhalsbandjes.

Afrikaansche Calla, Richardia africana Kaath. Deze heerlijke kamerplant is zwaar vergift in al hare deelen. Er zijn vergiftigingsverschijnselen waargenomen bij kinderen, die aan de vlezige sappige stengels gezogen hadden.

Rhododendrum (Alpenrozen) en **Azalea** soorten bevatten vergiftige honig. Ze worden echter meer door hommels dan door bijen bezocht.

Vele **composieten**, zooals **Dahlias, Kardoezen, Zonnebloemen**, ook wilde soorten, als **Distels** enz. bevatten in hun bloemen **alcohol**. Men zie maar eens de kolossale bloemschijven van onze zonnebloemen en men zal er tal van hommels op aantreffen.

Sommige dezer beestjes liggen „smoordronken” onder de planten, andere zitten halfbedwelmd op de bloemen. Hen die „légèremment énuu” zijn, kan men niet van de planten afslaan!

Bijen zagen we er maar heel weinig op. Al zijn deze planten vóór mensch en hogere dieren ongevaarlijk kwaad, toch vinden we 't jammer dat onze mooie ijverige hommels er zooveel nadeel **van** ondervinden.

Van sommige planten is 't nog niet uitgemaakt of ze vergiftig zijn voor den mensch. Zoo b.v. van 't **Klimop, de Rhannussoorten, de Sneeuwbal, de S. Helmkruidsoorten, de Kardinaalsmuts 't Donderkruid, 't Speenkruid, enz. Zoolang** 't niet vaststaat lijkt 't ons het beste ze als verdacht te beschouwen.

Ten slotte een paar sierplanten, waarvan de kwade eigenschappen schromelijk worden overdreven. Eén onzer dankbaarste kamerplanten, de **Primula obconica Hance**, die haast niet ophoudt te bloeien en zeer gemakkelijk te kweeken is heeft soms 'n vrij ernstige huidziekte veroorzaakt, en de **Plataan** heeft wel eens een oogvliesontsteking teweeggebracht door 't scherpe vruchtpluis.

Wanneer we echter zulke planten moesten uitroeien, terwille van een gevoelige hand of oog, dan zouden we met hetzelfde recht uitstekende geneesmiddelen moeten verbieden, want ook voor sommige medicamenten bestaat soms een overgevoelghed. Er zijn zelfs menschen, die nadeel ondervinden door 't eten van een paar aardbeien of okkernoten. En met evenwel recht konden we dan ook **Dracaena's** en **Yucca's** verbannen uit voorportalen en salons. Immer meer dan eens hebben we 't meegemaakt, dat de een of andere, die zich al te onvoorzichtig gedroeg in de nabijheid dezer beide planten, zijne oogen verwondde aan heur scherpe, gepunte bladeren.

Nuth.

A. DE WEVER.

„Natura docet”.

Zooeven ontvingen we 't Jaarverslag van „Natura docet” over 1913.

Wat is „Natura docet?”.....

„Natura docet” — de natuur onderwijst — is 'n vereeniging te Denekamp.

Wat stelt ze zich ten doel?...

Het verspreiden van kennis der natuur.

En dat wil ze doen door:

- a.) het oprichten of instandhouden van een museum voor natuurlijke historie.
- b.) het doen houden van voordrachten en cursussen op 't gebied van de natuurlijke historie;
- c.) het beschikbaar stellen van onderwijsmateriaal voor scholen;
- d.) het reserveeren van terreinen uit een natuurwetenschappelijk oogpunt merkwaardig;
- e.) andere wettige middelen, die aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

„Natura docet” is dus ongeveer 'n vereeniging als ons „Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.”

Voor al door zijn museum heeft „Natura docet” naam gemaakt en is 't bekend tot zelfs in 't buitenland.

Alle mogelijke voorwerpen uit 't planten- en dierenrijk zijn er, naast die uit de geologie, in ondergebracht.

Voornamelijk echter wil 't museum „Twentsch” zijn.

„Het wil, — zooals z'n directeur, meester Bernink

zegt, — bevatten een exemplaar van de meeste „planten, vogels, vlinders, kevers, schelpen, gesteenten enz., die in Twenthe voorkomen, die den rijkdom van onze natuur bewijzen en de kennis en de liefde voor de Twentsche heiden en bosschen, „zijn heuvels en dalen, omhoog moeten voeren en „leiden tot intiemer genieten.”

Wil ons museum in Maastricht niet op dezelfde wijze kennis van en liefde voor de natuur van Limburg opwekken?.....

Of 't in z'n poging zal slagen?.....

Wij meenen van ja!

Immers 't stemt hoopvol in 't jaarverslag van „Natura docet” te lezen, dat in 't afgelopen jaar niet minder dan 1328 menchen 't smuseum te Denekamp bezochten. Waar er klaarblijkelijk zóóveel belangstelling is in de fauna en flora van Twenthe, maken wij ons niet ongerust over gebrek aan genoegzame interesse voor de planten en dieren uit Limburg, die we op de Looiersgraecht te Maastricht bij elkaar zullen brengen.

Onze Limburgsche Natuur kan toch zeer zeker met de Twentsche concurreeren!

Maar — wat ons op 't oogenblik in Maastricht nog mankeert, is 't noodige geld, om 't museum krachtdadig omhoog te werken.

In Denekamp is men ons dáármee verre vooruit. Alléén aan entréé heeft men er in 1913 f 233 gebeurd. En dan — wat 'n lijst van giften aan 't Museum, vind 'k in 't jaarverslag opgeteekend.

Ruim f 200 werden er door belangstellenden den directeur ter hand gesteld, om de collectie uit te breiden.

Zal dat in Limburg óók gebcuren?.....

Ja?.....

Wie zal dan, liefst nu dadelijk, die lijst gaan openen?.....

't Is verre van mij, de goedgeefschen te vergelijken bij sehapen maar — dat ze niet vergeten: „één schaaap over den dam, dan volgen er meer!”

Raath-Bingelrade. JOS. CREMERS.

Vogelverdelging.

Onder dezen titel heeft de heer J. H. Jurriaanse van Rotterdam eene brochure uitgegeven, welke hij gratis verspreidt.

't Boekje van plussm. 30 bladzijden, is eene bewerking in gecondenscerden vorm van de verschillende werken geschreven door den heer James Buckland te Londen.

Buckland beschouwt 't reeds lang als 'n levens-taak, geheel zonder cenig geldelijk voordeel, het gebruik van vogelvederen voor versieringsdoeleinden te bestrijden. Naar zijn voorbeeld wil ook de heer Jurriaanse bewerken, dat de invoer van vederen, huiden of andere deelen van wilde vogels, in Nederland moet worden verboden.

Het werkje, aangevuld door verschillende gegevens, die voor den Hollandsehen lezer van belang kunnen zijn, bevat tal van wetenswaardigheden uit 't vogelleven. Wie 't met aandacht heeft gelezen, moet toegeven, dat 't inderdaad hoogtij wordt, langs wettelijken weg, 'n einde te maken aan de vogelverdelging, waarmee verschillende staten meer en meer bedreigd worden.

Zouden we daarom den heer Jurriaanse in dat pogen niet moeten steunen?.....

Zeer zeker!

En waar hij tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal 'n verzoekschrift heeft gericht om de aandacht dier vergadering op dit belangrijke on-

derwerp te vestigen en haar te verzoeken het daarheen te leiden, dat zoo spoedig mogelijk eene wet tot stand come, waarbij de invoer in Nederland van vederen, huiden of deelen van in 't wild levende vogels wordt verboden — hebben we gemeend in den geest onzer leden te handelen door den heer Jurriaanse 'n adhaesie-betuiging van 't Natuurhistorisch Genootschap in Limburg te doen toekomen.

De heer Jurriaanse wóch wilde graag zooveel mogelijk handteekeningen verzamelen, om aan zijn verzoekschrift kracht bij te zetten.

HET BESTUUR.

De Maaskanalisatie.

't Verzoek door ons Genootschap gericht tot verschillende wetenschappelijke personen en vereenigingen, om hulp bij 't onderzoek van 't Maaswater, heeft tot resultaat gehad, dat ze haast allemaal medewerking hebben toegezegd.

In den loop van deze maand nog kan men de voorbereidende werkzaamheden beginnen. Een voorloopig comité zal daarvoor een dezer dagen worden bijeengeroepen.

Aanwinst voor 't Museum.

Van Dr. Th. Oudemans, te Schovenhorst, Putten (Veluwe), ontvingen wij voor 't museum een groot aantal kegels van verschillende naaldboomen.

Muizen.

Professor Max Weber te Eerbeek is bezig met een speciale studie onzer inlandsche muizen

Wij beloofden ZEd.Gel. ook studiemateriaal uit Limburg te zullen verschaffen.

Ik geloof niet, dat ook de meest heftige voorstander van dierenbeseherming er iets kan tegen hebben, als ik in ons Maandblad aan de leden het verzoek doe, om me behulpzaam te zijn in 't „kunnen houden” mijner belofte.

Voor „muizenbeschermer” zal hij zich wel niet durven opwerpen.

Die beestjes zijn en blijven schadelijk.

Dat geldt te meer, waar we te doen hebben met woelmuizen.

En 't zijn juist deze laatste, welke de professor vooral zoekt.

Doch ook al de andre kleine, vernielzuchtige knagers zijn hier welkom.

Waar ergens 'n vruchten- of stroomijnt wordt „binnengehaald” moesten onze leden er 'ns voor zorgen, dat de verschillende muizen, die bij zoo'n gelegenheid worden gedood, aan mij of aan Prof. Weber werden opgezonden.

Buit is ook te behalen, waar 'n muizenjacht wordt georganiseerd in 'n sehuur, die hier of daar, in dit seizoen juist wordt schoongemaakt.

Den leveranciers van 't wild reeds bij voorbaat dank.

Raath.-Bingelrade.

JOS. CREMERS.

Pestvogels.

Begin Januari werden te Heerlen twee pestvogels gevangen. Beide exemplaren zijn, helaas in gevangenschap, te bezichtigen bij den heer Jos. Crombach, coiffeur, aldaar.

F. v. RUMMELEN.

Officieel.

Nieuw lid: J. B. Bernink, Directeur van „Natura docet,” Denekamp.